

Світлана Польовик
завідувачка відділу формування інформаційних ресурсів ФПУ,
канд. наук із соц. ком.

ВІЙНА В УКРАЇНІ ПЕРЕБУВАЄ У НОВІЙ ФАЗІ:

АНАЛІЗ СВІТОВИХ ІНТЕРНЕТ-ЗМІ ЗА 1–31 ЖОВТНЯ 2023 РОКУ

Опубліковано: Польовик С. Війна в Україні перебуває у новій фазі: аналіз світових інтернет-ЗМІ за 1–31 жовтня 2023 року // Україна у відгуках зарубіжної преси. 2023. Вип. 10 (176). С. 6–24.

Упродовж жовтня 2023 року в рамках підготовки аналітичного огляду було проаналізовано 36 інтернет-версій медіаресурсів 18 країн світу, які входять до держав «Групи семи» і «Групи десяти» (Бельгія, Велика Британія, Італія, Канада, Нідерланди, Німеччина, США, Франція, Швеція, Японія), «Вишеградської четвірки» (Польща, Чехія, Угорщина, Словаччина), групи пострадянських країн-членів Європейського Союзу та Об'єднаних експедиційних сил (Латвія, Литва, Естонія) і найвпливовішої європейської країни-представниці Іbero-американської групи – Іспанії.

Найбільшу активність у висвітленні «українського питання» за цей період проявили інтернет-видання Великої Британії (11 % від загальної кількості відібраних публікацій), США (10 %), Франції, Польщі та Іспанії (по 7 %), Японії, Угорщини, Литви, Естонії та Німеччини (по 6 %), Латвії і Бельгії (по 5 %), Італії (4 %), Словаччини, Нідерландів, Швеції та Чехії (по 3 %), Канади (2 %).

Порівняно з минулим місяцем трійка лідерів серед зарубіжних медіа за кількістю повідомлень на українську тематику змінилася: американська щоденна газета «New York Post» лідирує за кількістю публікацій щодо України (7,49 %) в порівнянні з британським щоденним виданням «The Guardian» (6,84 %), яке очолювало рейтинг згадувань про нашу державу у вересні 2023 р., і відповідно посідає другу позицію в рейтинзі цього місяця. Стабільність демонструє французька газета «Le Monde» (4,89 %), яка другий місяць поспіль входить в трійку лідерів у висвітленні на своїх шпальтах подій в Україні та реакції на них світовою спільнотою. Серед онлайн-видань, які увійшли до моніторингу, досить активно інформують про Україну наступні ЗМІ: британська «The Independent» (4,56 %), польська «Rzeczpospolita» (3,91 %), іспанська «El Mundo» (3,58 %), естонська «Postimees» (3,26 %), угорська «Nepszava», литовська «Lietuvos rytas», бельгійський щотижневик «POLITICO» (по 3,26 %), інші видання – 55,7 %.

Британські щоденні газети «The Guardian» та «The Independent», спільна частка яких у висвітленні «українського питання» складає 11 % від загальної кількості проаналізованих зарубіжних інтернет-медіа, найбільше коментують дії російських загарбників на Авдіївському напрямі на Донеччині, зазначивши, що росія зазнала значних втрат під час спроби наступу. Видання інформують, що Сили оборони продовжили контрнаступальні операції і просунулися на

заході Донецької області, у західній частині Запорізької області та під Бахмутом. Водночас «The Independent» публікує думку військових експертів, в якій значиться, що війна в Україні може залишитися «глухим кутом» протягом усього 2024 року, посилаючись на затримки з військовою допомогою Заходу, що дало росії час для створення сильно укріпленої оборони, яка значною мірою витримала місяці інтенсивних атак, а обмеження в боєприпасах і озброєнні тепер означають, що арміям двох країн важко підтримувати нинішній темп війни. За оцінками британських видань, росія намагається атакувати цивільні судна, що прямують через український «гуманітарний коридор», щоб перешкодити експорту українського зерна. Акцентується також увага на тому, зокрема в статті кореспондента газети «The Guardian» Люка Гардінга, що Україна практично непомітно повернула собі Чорне море, принаймні частково, перетворивши його на заборонену зону для військових кораблів росії – чималий подвиг з огляду на те, що Україна не має військово-морського флоту. Не обійшли увагою журналісти «The Guardian» та «The Independent» збільшення хвилі ракетних та безпілотних атак на енергетичну інфраструктуру України, підкресливши, що, згідно зі словами генерального директора ДТЕК Максима Тимченка, 110 мільйонів доларів, витрачених на підготовку до нового можливого нападу росії, допоможуть українцям запобігти блекауту.

Британські газети активно обговорюють проблеми українських біженців у Великій Британії, які стикаються з потребою пошуку нового житла та тривають пошуки рішення щодо фінансування для українських біженців та продовження їхніх віз. Зокрема, газета «The Independent» висвітлила візит принцеси Уельської Кетрін до громадського центру «Vsi Razom», де проживають переселенці з України, під час якого вона допомогла запакувати посилки, наповнені їжею, одягом і засобами гігієни, які відправлять до України людям, що найбільше постраждали від російського вторгнення.

Примітно, що значну кількість публікацій британські медіа присвятили суспільно-культурному життю українців. Головна кореспондентка «The Guardian» з питань культури Шарлотта Хіггінс в репортажі з Харкова розповіла про Харківський національний академічний театр опери та балету ім. М. В. Лисенка, невелика трупа якого регулярно проводить благодійні концерти на підземній автостоянці в центрі міста, а також виїжджає до прифронтових або раніше окупованих міст на південь від Харкова таких, як Ізюм та Слов'янськ, і з вересня 2022 року їм удалося дати 278 невеликих сольних концертів. «The Guardian» присвятила статтю першій в Україні підземній школі, яку побудують відповідно до найсучасніших нормативних вимог до захисних споруд в Харкові, щоб школярі могли перебувати в безпеці. Британський журналіст «The Guardian» Люк Гардінг прокоментував роботу Львівського книжкового форуму, який відбувся у партнерстві з британським фестивалем «Britain's Hay festival», і проводився українською та англійською мовами. Автор публікації наголосив, що у відповідь на вторгнення росії багато українських письменників та видавців відмовилися від російської мови на користь української.

Американські щоденна газета «New York Post» та журнал «Time» (спільна частка публікацій склала 10 %) найбільше обговорюють події в Білому домі щодо фінансування України та Ізраїля. Вашингтонський кореспондент «New York Post», який висвітлює події в Білому домі, Стівен Нельсон прокоментував опитування громадської думки щодо допомоги Україні, які показують зростання неприйняття американцями підтримки України, а спроба Джо Байдена задовольнити два великі запити викликала критику з боку республіканців у Сенаті. Журналіст «New York Post» Райан Кінг в статті висвітлює позицію спікера Майка Джонсона щодо фінансування України, вважаючи перспективу надсилання додаткових ресурсів в Україну «туманною». В цьому контексті, професор Єльської школи менеджменту Джеффри Зонненфельд на сторінках «Time» прогнозує, що відмова від підтримки України матиме катастрофічні наслідки і безпосередньо зіграє на єдину виграшну руку російського президента Володимира Путіна. Натомість американський письменник, головний редактор журналу «National Review» Річард Лоурі вважає, що Америці відчайдушно необхідно нарощувати виробництво зброї як для збільшення обороноздатності США, так і для підтримки України. Продовжив цю думку старший науковий співробітник Американського інституту підприємництва Далібор Рогач, зазначивши, що адміністрація Джо Байдена не змогла зробити те, що потрібне для перемоги українців, адже могла передати на фронт 3700 танків «Абрамс», що залишилися після воєн в Іраку та Афганістані. Далібор Рогач запевняє, що навіть якщо тільки 10 % їх все ще боєздатні, вони можуть мати вирішальне значення на полі бою в Україні. Американський журнал «Time» вийшов із передовим матеріалом про Президента України Володимира Зеленського, російсько-українську війну та корупцію, яка викликала бурхливу реакцію політиків і суспільства. Автор статті Саймон Шустер описує труднощі українського президента в тому, щоб втримати увагу міжнародної спільноти, зокрема США до війни в Україні, особливо після спалаху конфлікту в Ізраїлі. Зокрема, в матеріалі йдеться, що Володимир Зеленський досі вірить у цілковиту перемогу у війні. У статті висловлюється думка щодо невдоволення західних партнерів корупцією в Україні. Оглядачі «Time» також зосереджують увагу на новому вигляді ескалації в російсько-українській війні: поновлення ядерних випробувань росією. На шпальтах тижневика, експерт з ядерного нерозповсюдження в Інституті міжнародних досліджень Міддлбері в Монтерей Джейффри Льюїс зазначив, що росія використовує ядерне бряцання, як спосіб отримати важіль впливу на Україну. Головний виконавчий директор «JPMorgan Chase» Джеймі Даймон на шпальтах «New York Post» передбачає, що зараз може бути найнебезпечніший час, який світ бачив за останні десятиліття. Провідний банкір Уолл-стріт заявив, що війна в Україні, посилена нападами на Ізраїль, може мати далекосяжні наслідки для енергетичних і продовольчих ринків, світової торгівлі та геополітичних відносин.

Французькі видання – щоденна газета «Le Monde» та щотижневий журнал «L'Obs», які разом з польськими та іспанськими газетами займають третю сходинку за часткою статей і повідомлень на українську тематику (7 %), аналізують як події російсько-української війни безпосередньо на полях

битви, так і її вплив на міжнародну політику. Зокрема, журналіст «Le Monde» Седрік П'єстралунга коментує прогнози аналітиків щодо причини неуспіху контрнаступу Сил оборони України проти російських сил. За його словами, з початку червня 2023 р. українська армія проводила операції зі зламу російських ліній оборони, але не мала значних досягнень через те, що російські сили мали можливість мобілізувати більше людей і техніки, взявши ініціативу в свої руки на Авдіївському напрямку на Донбасі. Дослідник з британського аналітичного центру з питань оборони «United Services Institute» Джек Ватлінг висловив критику щодо зусиль Збройних сил України в напрямку взяття оборонних російських позицій, які не дали бажаного результату. Натомість «L'Obs» публікує статтю журналіста Тімоті Вілларса, в якій описується низка успішних атак Сил оборони України на російську флотилію в Чорному морі, включаючи знищення російського крейсера «москва» та ряду суден за відсутності власного військово-морського флоту. За словами автора, ці події спричинили психологічний шок для російського військового керівництва і призвели до припинення всіх операцій росії в західній половині Чорного моря.

Значної уваги оглядачі французьких інтернет-версій видань приділяли подіям в Ізраїлі та їх впливу на російсько-українську війну. На шпальтах «Le Monde» опубліковано інтерв'ю української письменниці та перекладачки Софії Андрухович, в якому вона пояснює, як війна проникла в життя її співвітчизників і необхідність писати про російське вторгнення для того, щоб світова спільнота зрозуміла ситуацію в Україні та зробила висновки про продовження радянської політики та російської диктатури. Описуючи зміни, які наразі відбуваються в українському суспільстві, журналіст «Le Monde» Жак Фоллору аналізує важливість демократичних дебатів в Україні під час війни, наголосивши, що розпочато новий етап в розвитку, який характерний для демократій. Жак Фоллору вважає мітинги та протести громадян, зокрема матерів та дружин військовослужбовців щодо витрат грошей на проекти, а не на підтримку військових, важливими демократичними процесами в Україні під час важких часів війни.

Польські медіа, представлені в огляді газетою «Rzeczpospolita» та тижневиком «Do Rzeczy» (спільна частка 7%), наразі відзначилися рядом критичних публікацій щодо України, що зумовлено напруженістю стосунків між двома країнами. Найбільше негативних коментарів опублікував щотижневик «Do Rzeczy». Зокрема, на шпальтах видання колишній заступник начальника Генштабу Війська Польського генерал Леон Коморницький висловив думку, що Україна таким чином не виграє цю війну, а «росія досягне своєї мети і відкусить собі окуповану територію, включно з Кримом, аби Україна стала слабкою залежною державою, відрізаною від ресурсів, від Донбасу і з обмеженим доступом до Чорного моря». На думку польського генерала, «Західна Європа вже не вірить у перемогу української армії». Журналіст тижневика «Do Rzeczy», фахівець з питань України Мацей Печинський у статті аналізує як медіа України коментують польсько-українську «холодну війну» і робить висновок, що «антипольський і прониімецький поворот у політиці Києва став фактом». Наприклад, автор

обурюється тим, що український інвестбанк ір і фінансовий експерт Сергій Фурса в розмові з журналісткою Яніною Соколовою поклав частину відповідальності за зерновий конфлікт на колишнього міністра сільського господарства Польщі Генрика Ковальчика, який влітку 2022 року закликав аграріїв почекати з продажем пшениці та ріпаку до зими, адже тоді через війну в Україні на них зростуть ціни. Польський політик, музикант, актор та голова парламентської партії «Kukiz'15» Павел Пйотр Кукіз на шпальтах «Do Rzeczy» зауважив, що Україна «корумпована до глибини душі», «це країна, де демократія є зовсім незнайомим словом». На думку Павела Пйотра Кукіза, політики правлячої партії та ЗМІ зробили помилку, ставлячись до українців «як до нації, яка колись мала повну демократію і яку раптом росіяни позбавили цієї демократії». Польський публіцист та політолог Марек Козубаль на шпальтах «Rzeczpospolita» звертає увагу на те, що опитування, проведене «IBRiS» на замовлення «Rzeczpospolita» та «RMF FM», показує, що 47,2 % поляків позитивно оцінили заяву глави уряду Матеуша Моравецького про те, що Польща більше не надає Україні жодної зброї і трохи менше, 44,5 %, негативно оцінили це твердження, а 8,3 % не мають своєї думки. На фоні критичних зауважень, колишній голова Бюро національної безпеки Польщі Марек Сівець, а нині євродепутат в статті для «Rzeczpospolita» закликав поважати те, що Україна робить для світу, підтримувати хороші контакти в цей найважчий для них момент. Він наголосив, що ще прийде час, коли треба буде говорити про ексгумації і будувати пам'ятники.

Впливова польська газета «Rzeczpospolita» значної уваги приділяє Україні, зокрема щодо ситуації на фронті. Польський публіцист Анджей Ломановський описує ситуацію під Авдіївкою на Донеччині, де російська армія постійно проводить штурми, намагаючись її оточити. На шпальтах видання також аналізується євроінтеграція України, зокрема щодо пропозиції голови Європейського парламенту Роберти Мецолі депутатам України та Молдови приєднатися у якості «спостерігачів», доки обидві країни очікують офіційного вступу до Європейського Союзу. Продовжуючи цю тему журналіст «Rzeczpospolita» Руслан Шошин відзначив високий рівень підтримки України поляками, у тому числі й євроінтеграційних прагнень. Він навів результати опитування «SW Research» для «Rzeczpospolita» щодо того: як скоро Україна має стати членом Європейського Союзу і 31,1 % учасників опитування відповіли «якнайшвидше, навіть цього року», 34,4 % вважають, що Україна має стати членом ЄС одразу після закінчення війни, 19,9 % опитаних – через 5–10 років, 4,7 % – через понад 10 років і лише 9,9 % респондентів заявили, що Україна ніколи не повинна стати членом ЄС.

Японські газети «The Asahi Shimbun» та «Japan Today», які зі спільною часткою 7 % ділять з польськими та іспанськими медіа четверте – п'яте місце за висвітленням «українського питання», звертають увагу на необхідність продовження допомоги Україні США, наголосивши, що настав час для політиків США по-справжньому оцінити важливість залишатися в центрі міжнародної солідарності. «Japan Today» публікує повідомлення про зустріч 50-и міністрів оборони країн НАТО в Брюсселі, до якої вперше приєднався Президент України Володимир Зеленський, зробивши особисту презентацію

щодо військової допомоги в умовах відставання політичної підтримки в Сполучених Штатах і нового тиску на союзників, щоб надіслати зброю для допомоги Ізраїлю. Оглядачі японського видання зазначили, що присутність Володимира Зеленського підкреслила зростаючі занепокоєння щодо тріщин у тому, що було стійкою міжнародною підтримкою Києва у його війні проти вторгнення росії, і занепокоєння тим, що Сили оборони України не досягли вимірного прогресу в контрнаступі з наближенням зими. В цьому контексті редактор новин «Japan Today» Раф Казерт зазначає, що на саміті Європейської ради, що відбувся у Брюсселі 26-27 жовтня 2023 р., лідери ЄС мало уваги приділили Україні, а були більш зосереджені на проблемах війни Ізраїлю та ХАМАС. Раф Казерт наголошує, що після домінування «українського питання» на подібних самітах після того, як росія розпочала повномасштабне вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року, Президенту України Володимир Зеленському тепер буде важко привернути увагу щодо політичної підтримки та економічної і військової допомоги, яка так потрібна Україні. «The Asahi Shimbun», оцінюючи залежність Японії від нафти з Близького Сходу, зазначає, що залежність зросла до рекордного рівня в той час, коли світові нафтові ринки переслідують війна росії в Україні та конфлікт Ізраїлю та ХАМАС. Примітно, що продовжується плідне українсько-японське культурне співробітництво, про що пише «The Asahi Shimbun». Зокрема, мова йде про адаптацію японською продюсеркою Нацумі Кокавою українського анімаційного фільму-фентезі «Викрадена принцеса» (режисер Олег Маломуж) для японської публіки та організацію всеяпонського прокату фільму.

Іспанські щоденні газети «El Mundo» та «ABC» (7 %) здебільшого свою увагу спрямовують на питання українсько-іспанських відносин, зокрема на візит Президента України Володимира Зеленського до Іспанії для участі в саміті лідерів Європейського політичного співтовариства та ЄС, який проходив у рамках головування Іспанії в Євросоюзі. Наголосивши, що це перший візит Володимира Зеленського до Іспанії, «El Mundo» назвало зустріч новим знаком того, що зобов'язання Іспанії щодо надання зброї Україні залишаються незмінними, незважаючи на те, що уряди інших країн таких, як Польща чи Словаччина, призупинили постачання зброї. Оглядачі «ABC» сконцентрували увагу на зустрічі короля Іспанії Філіпа VI з Президентом України Володимиром Зеленським на завершненні саміту лідерів Європейського політичного співтовариства, що проходив у Гранаді. Філіп VI після зустрічі наголосив про «прагнення справжнього миру» на європейському континенті, а прем'єр-міністр Іспанії Педро Санчес підтвердив, що Іспанія продовжуватиме надавати всіляку допомогу Україні в умовах російської агресії. Підводячи підсумки візиту Президента України до Іспанії, в статті для «El Mundo» Марина Піна назвала Іспанію тією країною, якій знадобилося буквально два дні з моменту нападу путіна на Україну, щоб відправити першу партію допомоги – це було 20 тонн гуманітарних матеріалів, які вирушили з авіабази Торрехон до України. Іспанська журналістка наголосила, що відтоді Іспанія неодноразово демонструвала свою щедрість, підтримуючи постійний зв'язок між органами оборони для задоволення як матеріальних потреб, так і потреб у навчанні. В контексті підтримки і допомоги Україні країнами-

партнерами, Розалія Санчес на шпальтах «ABC» висловила стурбованість щодо польсько-українського конфлікту попри те, що після повномасштабного вторгнення росії в Україну обидва уряди виявили свою єдність перед жахливим спільним ворогом. Розалія Санчес зазначає, що можна було очікувати, що політика Польщі щодо України з часом стане більш прагматичною, але корекція була відносно різкою.

Однією з головних тем для іспанських медіа після іспансько-української співпраці стали питання економічного розвитку та нарощування воєнного потенціалу України. Зокрема, «El Mundo» коментує прискорення Україною виробництва зброї через побоювання, що конфлікти на кшталт ізраїльського чи можлива втома Заходу вплинуть на економічну та військову допомогу України, поки Сили оборони відбиватимуть наступ російських військ у східному місті Авдіївка. Оглядачі іспанського видання також не обійшли увагою презентацію міністра цифрової трансформації України Михайла Федорова камуфляжної накидки зі спеціального теплоізоляційного матеріалу, яка допоможе снайперам і спецназівцям бути не розпізнаваними в темряві російськими тепловими камерами. «El Mundo» зазначає, що цей одяг, який тепер можуть використовувати українські військові, також водонепроникний, захищає від вологи, снігу, а також від високих температур і не горить. Новий матеріал розроблено в рамках ініціативи «Brave1», започаткованої урядом України для просування інновацій в оборонному секторі та сприяння співпраці між державним і приватним секторами.

Аналіз співвідношення сфер огляду української проблематики у зарубіжних інтернет-виданнях засвідчив, що в жовтні 2023 року оглядачами більш активно оцінювалися роль і місце нашої держави у світовій політиці (77%). Безпосередньо російському вторгненню в Україну в оглядах зарубіжних ЗМІ приділено значно менше уваги (23%).

Вторгнення росії в Україну в зарубіжних інтернет ЗМІ за структурою висвітленої проблематики виглядає так: військові дії ЗСУ – 19%, прогнози та коментарі щодо українського контрнаступу – 15%, дії російських загарбників та колаборантів – 10%, воєнні злочини росії в Україні – 7%, ядерний терор росії, економічна та фінансова політика і воєнний потенціал України – по 4%. Зазначена тематика найчастіше висвітлювалася: британською «The Guardian» (15,71%), французькою «Le Monde» (11,43%), британською «The Independent» та іспанською «El Mundo» (по 10%), іспанською «ABC» (7,14%), угорською «Portfolio», японською «Japan Today», словацькою «Dennik N», американським та французьким тижневиками «Time» і «L'Obs» (по 4,23%).

Військові дії ЗСУ знову стали провідною темою для зарубіжних медіа, зокрема їх увага і надалі прикута до оборонної операції Збройних сил України в районі Авдіївки на Донеччині. В інтерв'ю «The Guardian» командир 128-ї окремої гірничо-штурмової бригади України полковник Дмитро Лисюк розповів, що найбільший наступ росії за останні місяці на Авдіївку – із залученням танків, тисяч солдатів і бронетехніки – провалився. Дмитро Лисюк зазначив, що Україна адаптувала свою тактику, зокрема замість важкої бронетехніки, яка була вразливою до атак з повітря, його бригада

використовує більш непомітні «малі групи». Цю тему продовжує японська «Japan Today», згідно з матеріалом якої, Сили оборони і безпеки України здійснили одну з найбільш руйнівних атак на російські авіаційні засоби з початку війни з застосуванням балістичних ракет більшої дальності, наданими Сполученими Штатами. Спеціальний кореспондент французької газети «Le Monde» в Києві Ремі Урдан описує природу війни в Україні та виклики, з якими стикається країна в цей період. За його словами, головним завданням для України зараз є випробування тривалості війни, яку навіть путін не може передбачити. Ремі Урдан вказує на роль Головнокомандувача Збройних сил України генерала Валерія Залужного, який вже на початку війни попереджав про можливу затяжну тривалість війни та необхідність підготуватися до довгострокових зусиль для визволення всіх українських територій.

Журналіст іспанської газети «El Mundo» Альберто Рохас, описуючи непохитний дух українських воїнів, робить посилання на поширений мем, в якому український військовий у своєму окопі дивиться на репортера з підзаголовком: «Нам дуже пощастило, бо росіяни дурніші за нас». За словами Альберто Рохаса, те, що сталося цими днями в Авдіївці на Донеччині, не надає багато військових пояснень, але ідеально підходить до мему – в двох штурмах найбільш захищеної зони України війська «Z» втратили понад 100 одиниць бронетехніки. Оглядачі британської газети «The Independent» прокоментували заяву Президента України Володимира Зеленського у відеоконференції з безпеки у Празі щодо продовження військового тиску на окупований росією Крим, яка вже через кілька годин стала реальністю в реалізації ударів Силами оборони України по російській авіабазі на півострові Крим, командному пункту Чорноморського флоту в Севастополі та єдиному мосту, що сполучає Крим із росією.

Прогнози та коментарі щодо українського контрнаступу широко висвітлюються у зарубіжних інтернет виданнях. Військові експерти розповіли «The Independent», що війна в Україні може залишатися «глухим кутом» протягом усього 2024 року, оскільки «надії на великий прорив у контрнаступі проти росії згасають». Аналітики вважають, що затримки з військовою допомогою Заходу дали москві час для створення сильно укріпленої оборони, яка значною мірою витримала місяці інтенсивних атак, а обмеження в боєприпасах і озброєнні тепер означають, що арміям двох країн важко підтримувати нинішній темп війни. Західні експерти прогнозують, що з огляду на близькосхідний конфлікт та напередодні президентських виборів у США, стратегія путіна, ймовірно, тепер може полягати у тому, щоб зберегти нинішній стан лінії фронту та перечекати. Ситуацію, яка склалася на фронті в Україні, прокоментував на шпальтах словацької газети «Dennik N» військовий аналітик британського Королівського інституту збройних сил Джек Уотлінг. Експерт не очікує серйозних проривів до кінця року так, як український контрнаступ 2023 року не надто посунув фронт і досяг менших територіальних здобутків, ніж очікувалося навесні. На його думку, цього року навряд чи буде прорив до Токмака, якщо самі росіяни не вирішать відійти. Британська розвідка припустила, що наступ російських сил на

Авдіївському напрямку є найзначнішою наступальною операцією для РФ щонайменше з січня 2023 року. Журналіст французького видання «Le Monde» Седрик П'єтралунга аналізує прогнози аналітиків щодо причини неспіху контрнаступу України проти російських сил в Україні. За його словами, з початку червня 2023 року українська армія проводила операції зі зламу російських ліній оборони, але не здійснювала значних досягнень. Навіть при великих втратах, російські сили, які мали можливість мобілізувати більше людей і техніки, знову взяли ініціативу в свої руки і з 10 жовтня почали масштабні атаки на місто Авдіївка на Донбасі.

Тематична рубрика «Дії російських військових та колаборантів» у переважній більшості стосується штурмів під Авдіївкою, де росіяни, ймовірно, зазнали найбільших втрат за весь 2023 рік. Зокрема, японська газета «Japan Today», посилаючись на голову Авдіївської міської військової адміністрації Віталія Барабаша, опублікувала допис, в якому висвітлила інтенсивні бої, під час яких російські загарбники наступають на місто Авдіївка на сході України та несуть величезні втрати як в живій силі, так і в техніці. На думку французького журналіста «Le Monde» Седрика П'єтралунги, контратака російських військ під Авдіївкою викликала здивування серед українців і їхніх західних союзників, оскільки раніше вважалося, що росія відступала вздовж всієї 1200-ки кілометрової лінії фронту. Журналіст зазначає, що армія Росії використовує велику кількість військової техніки та ресурсів, зокрема бронетехніки, гелікоптерів та артилерії. Оглядач угорського видання «Portfolio» Деніель Гусак доповнює, що містечко Авдіївка має важливе стратегічне значення, оскільки розташоване неподалік від столиці Донецької області міста Донецька і звідси Силам оборони України легко атакувати місто та інші військові об'єкти.

Роль і місце нашої держави у світовій політиці за структурою висвітлених у жовтні 2023 року питань виглядає так: реакція світових політиків, діячів та організацій – 27 %, вплив російського вторгнення в Україну на світову політику та економіку – 19 %, збройна допомога Україні – 14 %, фінансова та економічна допомога Україні – 6 %, євроінтеграція України – 5%, політика щодо біженців з України – 4 %.

Найчастіше роль і місце нашої держави у світовій політиці висвітлювали: американська «New York Post» (8,86 %), британська «The Guardian», польська «Rzeczpospolita», угорська «Nepszava» та литовська «Lietuvos rytas» (по 4,22 %), бельгійська «POLITICO», німецька «Frankfurter Allgemeine», японська «The Asahi Shimbun» та естонська «Postimees» (по 3,80 %).

Реакція світових політиків, діячів та організацій на події в Україні є однією з головних тем, яка обговорюється в зарубіжних медіа. Американське видання «New York Post» аналізує ситуацію, що склалася в Білому домі, зокрема щодо підписання президентом США Джо Байденом законопроекта, розробленого тогочасним спікером Кевіном Маккарті, про тимчасове фінансування уряду, в якому відсутність нової допомоги для України викликало гостру критику низки законодавців від обох партій. Старший науковий співробітник Американської програми державного управління

Фонду Карнегі за міжнародний світ Стівен Вертхайм в статті для «The Guardian» зазначає, що політичну підтримку найбільшого міжнародного покровителя України, США, більше не гарантовано в найближчому майбутньому. На його думку, щоб зберегти підтримку американців Джо Байдену необхідно запропонувати найкращу стратегію, починаючи з більш певних і досяжних цілей, які вселяють довіру. Стівен Вертхайм вважає, що Джо Байден повинен підкреслити суттєві зобов'язання щодо надання допомоги, взяті на себе європейськими союзниками США, та закликати їх давати більше Україні та взяти на себе провідну роль у європейській обороні в більш широкому розумінні. Литовський політик і громадський діяч Маркус Лаврінкус на шпальтах «Lietuvos rytas» прогнозує, що із затягуванням війни в Ізраїлі фізична підтримка країн, які найбільше підтримують Україну, буде слабшати, але ще до цих подій відбулося скорочення фінансових потоків в Україну. Політик вважає, що безперервна позиційна війна набагато вигідніша Москві, ніж Києву. Німецька газета «Frankfurter Allgemeine», аналізуючи зустріч шести країн Західних Балкан з главами держав і урядів багатьох держав ЄС і лідерами ЄС у столиці Албанії Тірані, підкреслює, що зустріч пройшла під враженням терористичної атаки ХАМАС на Ізраїль та вторгненням росії в Україну. Примітно, наголошує видання, що на початку зустрічі, яка проходила у форматі «Берлінського процесу», ініційованого ексканцлеркою Ангелою Меркель, канцлер Олаф Шольц заявив, що війна росії проти України показала, наскільки важливо для Європи говорити «одним голосом». Журналіст Адраш Вас в статті для угорського видання «Nepszava» порівнює позицію прем'єр-міністра Угорщини Віктора Орбана в реакціях на події в Україні та Ізраїлі. Підкреслюється, що Віктор Орбан демонстрував однозначність та чітку позицію у відношенні до агресії росії проти Грузії та терактів палестинської організації ХАМАС проти Ізраїлю. Автор зауважує, що в останні роки реакція угорського уряду на російську агресію проти України не була такою однозначною та чіткою, а також підкреслює вплив русофільської пропаганди на громадську думку в Угорщині.

Обговорення проблеми впливу російського вторгнення в Україну на світову політику та економіку здебільшого фокусувалося на нападі терористичного угруповання ХАМАС на Ізраїль та перемозі популіста Роберта Фіцо на виборах у Словаччині. Оглядачі «Le Monde» Емманюель Гріншпан, Філіп Рікар, Фостін Вінсент і Бенуа Віткін аналізують, як росія використовує конфлікт у секторі Гази для послаблення підтримки України. На їх думку, росія, відступаючи від своєї традиційної позиції рівноваги між Ізраїлем і арабськими країнами, не засудила напад ХАМАС, адже кремль бачить в цьому конфлікті можливість використовувати звинувачення, які стосуються невиконання міжнародного права та злочинів проти цивільного населення, проти «колективного Заходу». В статті для «Nepszava» угорський журналіст Андрей Кісс розглядає глобальну ситуацію, де війна в Україні стає частиною ширшого конфлікту, і стверджує, що для володимира путіна росія воює не лише з українцями, а з усім західним світом. Андрей Кісс порівнює ситуацію в Україні та Ізраїлі після атаки ХАМАС на Ізраїль і стверджує, що

це свідчить про зростання напруженості у світі, зауваживши, що українська армія відбиває атаки росії, але розробки та впровадження нових технологій і військова підтримка від США підсилять Сили оборони України в майбутньому.

Впродовж жовтня 2023 року питання збройної допомоги Україні не залишали шпальти провідних світових ЗМІ. Зокрема, старший науковий співробітник Американського інституту підприємництва Далібор Рогач в статті для «New York Post» висловив думку, що США має передати Україні близько 3700 танків «Abrams», що залишилися після воєн в Іраку та Афганістані, які можуть мати вирішальне значення на полі бою в Україні. Старший політичний репортер «POLITICO» в Німеччині Ганс Йоахім фон дер Бурхард звертає увагу на слова канцлера Німеччини Олафа Шольца, який спробував виправдати своє небажання постачати Україні крилаті ракети «Taurus», назвавши, як причину, конституційні обмеження та ризик «ескалації війни». Політичний репортер зауважує, що одночасно Олаф Шольц анонсував додаткову військову підтримку Києва у вигляді ще однієї системи ППО «Patriot» і стверджував, що «це те, що зараз найбільше потрібно». Польський публіцист та політолог Марек Козубаль звертає увагу на те, що опитування, проведене «IBRiS» на замовлення «Rzeczpospolita» та «RMF FM», показує, що 47,2 % поляків позитивно оцінили заяву глави уряду Матеуша Моравецького про те, що Польща більше не надає Україні жодної зброї. Трохи менше, 44,5 %, негативно оцінили це твердження, а 8,3 % не мають своєї думки. У групі, яка позитивно сприйняла слова прем'єра, переважно прихильники урядового табору (71 %) і лише 30 % прихильників опозиції. Марек Козубаль резюмує, що складається враження, що Матеуш Моравецький адресував це послання переважно своєму електорату та Конфедерації, за голоси якої він бореться.

Як засвідчив проведений аналіз зарубіжних медіа, переважна більшість оглядачів у висвітленні української проблематики займали нейтральну позицію (70,68 %). При цьому 23,78 % повідомлень мали виражене позитивне спрямування, а лише 5,54 % – негативне.

Найчастіше зарубіжні інтернет-видання висвітлювали події в Україні під час російського вторгнення з нейтральних позицій, зосередившись на діяльності української влади, планах та проєктах відновлення України тощо. Стосовно позитивного характеру інформації про Україну, то вона стосувалася таких проблем, як військові дії ЗСУ, воєнного потенціалу України, економічної та фінансової політики, соціально-культурного життя українського суспільства та ін. Публікації негативного спрямування щодо подій в Україні під час російського вторгнення містилися в статтях світових медіа стосовно прогнозів та коментарів щодо українського контрнаступу.

В світовій політиці безпосередньо під час російського вторгнення Україна зображена в нейтральному ключі в контексті такої проблематики як: дані зарубіжних розвідок та аналітичних інститутів, закордонні візити українських державних та громадських діячів та ін. Виражена позитивна тональність публікацій та матеріалів щодо «українського питання» була спрямована на висвітлення таких питань як: євроінтеграція України, акції на

підтримку України, благодійна, гуманітарна та медична допомога Україні тощо. В негативному ключі була озвучена позиція деяких політиків та оглядачів стосовно впливу російського вторгнення в Україну на світову політику та економіку, мирних пропозицій та переговорного процесу, реакції світових політиків, діячів та організацій тощо.

Лише нейтральна тональність статей щодо української проблематики прослідковується в матеріалах ЗМІ Італії («Liberio Quotidiano» і «Avvenire») та Швеції («Aftonbladet» і «Svenska Dagbladet»).

Італійська газета «Liberio Quotidiano» в нейтральних тонах описує відкриття в Дніпрі Почесного консульства Італії, на яке приїхав посол цієї держави П'єр Франческо Дзадзо. В редакційній статті йдеться, що в розмові з головою Дніпропетровської обласної військової адміністрації Сергієм Лисаком та міським головою Борисом Філатовим посол нагадав про всебічну прихильність уряду Італії до України, особливо відзначивши увагу до Дніпропетровщини, регіону, який має передові досягнення в аерокосмічній, оборонній, агропродовольчій та металургійній галузі. «Liberio Quotidiano» описує генеральну аудієнцію Папи Франциска у Ватикані, під час якої, понтифік наголосив, що він завжди думає про серйозну ситуацію в Палестині та Ізраїлі та продовжує молитися за тих, хто страждає, сподіваючись на мир на Близькому Сході, в «змученій» Україні та в інших регіонах, поранених війною. Інше італійське видання – «Avvenire» – коментує виступ прем'єр-міністерки Італії Джорджі Мелоні в Сенаті напередодні Ради ЄС, в якому вона засудила ХАМАС та закликала продовжувати інвестувати в оборону та в інструменти підтримки України. Шведське видання «Aftonbladet» також загострює увагу на терористичних діях ХАМАС, зокрема публікує думку аналітика Інституту зовнішньої політики Якоба Хеденського, який вважає, що після того, як росія відмовилася засудити напад ХАМАС на Ізраїль, між країнами склалися холодні відносини і наразі міжнародний фокус зміщується з України на Близький Схід, що може принести користь росії. Якоб Хеденског підкреслює, що з одного боку, воєнні злочини росії в Україні більше не знаходяться в центрі уваги, а з іншого боку, росія може використовувати ситуацію на Близькому Сході в своїй інформаційній війні та запламувати мирний процес під проводом США. В якості повідомлення з нейтральною тональністю слід назвати коментар військового експерта Йоргена Ельфвінга на шпальтах «Svenska Dagbladet» щодо надання Україні тактичної ракетної системи «АТАСМС», яка може бути найбільшим козирем, який Україна наразі витягувала у війні проти росії, підкресливши, що відстань має вирішальне значення.

Здебільшого позитивні оцінки щодо подій в Україні упродовж аналізованого періоду з'являлися переважно в інтернет-виданнях Бельгії («The Brussels Times», «POLITICO») та Іспанії («El Mundo», «ABC»).

Бельгійська газета «The Brussels Times» публікує коментар щодо вшанування Україною Бельгії за приєднання до коаліції F-16 на чолі з Нідерландами та Данією, щоб допомогти в навчанні пілотів і механіків. Міністерство оборони України вшанувало Бельгію у відеокліпі, в якому подякували королівству за його прихильність коаліції F-16, включивши у

відео кадри від бельгійських страв для гурманів до відомих особистостей Бельгії, зокрема бельгійське пиво, бельгійський шоколад і збірна Бельгії з футболу «Червоні дияволи» фігурують у кліпі під назвою «Що ми любимо в Бельгії» під звуки пісні гурту «Technotronic» «Pump up jam». Едді Вакс, політичний репортер «POLITICO», який спеціалізується на висвітленні роботи Європейському парламенту, схвально відгукнувся про пропозицію глави Європейського парламенту Роберти Меццолі приєднатися українським та молдовським законодавцям до асамблеї як членів-спостерігачів, поки обидві країни очікують офіційного вступу до Європейського Союзу. Іспанська газета «ABC» відзначає зусилля України в застосуванні проти росії американських ракет «ATACMS», підкресливши, що ракети можуть змінити хід війни цієї зими і також мають більший радіус дії, ніж інші армійські гармати та інші ракети.

Негативна тональність інформаційних повідомлень про Україну прослідковується переважно на медійних ресурсах Польщі («Rzeczpospolita», «Do Rzeczy») та Німеччини («Frankfurter Allgemeine», «Focus»).

Польське видання «Do Rzeczy» опублікувало найбільшу кількість критичних статей щодо України на фоні загострення стосунків довкола заборони експорту українського збіжжя та подальших обопільних обвинувачень. Колишній заступник начальника Генштабу Війська Польського генерал Леон Коморніцький на шпальтах «Do Rzeczy» висловив думку, що Україна таким чином не виграє цю війну, а «росія досягне своєї мети і відкусить собі окуповану територію, включно з Кримом, аби Україна стала слабкою залежною державою, відрізаною від ресурсів, від Донбасу і з обмеженим доступом до Чорного моря». Польська «Rzeczpospolita» висловлює солідарність з опублікованою заявою прем'єр-міністра Словаччини Роберта Фіцо під час переговорів з лідерами ЄС, в якій йдеться, що допомога в розмірі 50 мільярдів євро Україні має надійти з гарантіями, що гроші, в тому числі частина зі Словаччини, не будуть розкрадені, що відображає занепокоєння щодо корупції в Україні.

Німецька «Frankfurter Allgemeine» в своїх публікаціях негативного характеру також зосереджена на результатах виборів у Словаччині, де переміг Роберт Фіцо. В статті для німецької газети Рейнхард Весер зазначає, що затяжна війна в Україні після відмови Словаччини надавати підтримку Україні ляже тягарем на західні держави. Журнал «Focus» публікує інтерв'ю прем'єр-міністра Саксонії Міхаеля Кречмера, в якому йдеться про припинення війни в Україні та дипломатичних переговорів між європейцями та путіним. На шпальтах видання прем'єр-міністр висловив думку, що для закінчення російсько-української війни «має бути можливість обговорювати інший шлях, дипломатичний шлях, з серйозністю та вдячністю, не критикуючи». Німецький журналіст Габор Штайнгарт в статті для «Focus» критикує санкції ЄС проти росії, яка очікує зростання економіки на 1,5 %, всупереч усім прогнозам санкцій.

Отже, аналіз повідомлень зарубіжних медіа за жовтень 2023 року свідчить, що світова спільнота продовжує захоплюватися мужністю українців, як на полі бою, так і в повсякденному житті. Журналісти

зарубіжних видань із хвилюванням очікують результатів українського контрнаступу та все частіше звучать висловлювання щодо затяжної війни. Критичні зауваження, як і в попередні місяці, лунають переважно з сусідньої країни Польщі, яка незадоволена експортом українського зерна, напруженістю дипломатичних відносин між країнами та все частіше нагадує про значну корупцію, яка стоїть на заваді вступу України в Європейський Союз. Як бачимо, «українське питання», як і раніше, з'являється на шпальтах топових світових видань, хоча і не так часто, як у перші місяці російського вторгнення. Можна припустити, що більше писати зарубіжна преса про Україну знову розпочне після вирішення Ізраїлем питання щодо терористичного угруповання ХАМАС, що стало хедлайнером світових інформаційних медіа, відчутних результатів контрнаступу Збройних сил України, а також після передачі нашій країні довгоочікуваних американських багатоцільових винищувачів F-16, навчання на яких розпочали українські пілоти, інженери і техніки.